

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
кафедра психології розвитку

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПСИХОЛОГІЯ»**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Історія)»

Спеціальність 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями)

Спеціалізація 014.03 Історія та громадянська освіта

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Освітня кваліфікація: Бакалавр середньої освіти

Професійна кваліфікація: Вчитель історії базової загальної середньої освіти

Затверджено на засіданні кафедри психології розвитку
Протокол № 6 від 22 січня 2025 р.

Івано-Франківськ – 2025

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	«Психологія»
Викладач (-і)	професор Хімчук Ліліана Іванівна
Контактний телефон викладача	+380990019475
E-mail викладача	liliana.khimchuk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	6 кредитів ECTS, 180 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua
Консультації	згідно розкладу
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Курс «Психологія» складається з трьох змістових модулів: «Загальні питання психології», «Психічний розвиток людини на різних вікових етапах життя», «Психологія навчання і виховання та діяльності вчителя» і спрямований на вивчення психічних процесів та станів, індивідуально-психологічних особливостей, основних закономірностей розвитку людини на різних етапах її індивідуального життя. Студенти отримають знання про ключові періоди психічного розвитку особистості (дитинство, юність, дорослість і пізню дорослість) та їх вплив на формування особистості й педагогічну практику. Курс спрямований на розуміння і застосування педагогічних стратегій та методик, які сприяють оптимальному розвитку та навчанню різних вікових груп.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p>Метою вивчення курсу «Психологія» є <i>ознайомлення</i> студентів із теоретичними поняттями загальної, вікової та педагогічної психології, <i>вивчення</i> закономірностей психологічного розвитку людей різного віку; <i>формування</i> здатності застосовувати психологічний інструментарій для виявлення індивідуально-психологічних особливостей особистості; <i>розвиток</i> навичок конструктивної взаємодії, толерантності та поваги до різниці в індивідуальних можливостях та темпах розвитку учасників освітнього процесу. Курс навчання «Психологія» спрямований на формування компетентностей, які необхідні для професійної діяльності в умовах сучасної школи.</p> <p>Основними цілями у вивченні даної навчальної дисципліни є розкриття основних проблем, які розглядаються у рамках психології, опанування здобувачами освіти навичками порівняльного аналізу вікових періодів, новоутворень, вікових криз; вміннями розв'язувати психолого-педагогічні задачі, допомагати особистості у подоланні труднощів та конфліктів на різних етапах вікового розвитку.</p>	
4. Програмні компетентності та результати навчання	

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з наук предметної спеціальності, педагогіки, психології, теорії та методики навчання, потребує інтеграції знань і прийняття рішень у практиці викладання історії в основній (базовій) школі і характеризується комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в основній (базовій) середній школі.

Загальні компетентності (ЗК).

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, а також до використання знань у практичних ситуаціях.

ЗК 3. Здатність письмово (комунікувати) українською отримувати і передавати іноземною мовою.

ЗК 6. Здатність до міжособистісної взаємодії та роботи у команді у сфері професійної діяльності з дотриманням етичних норм і цінностей сучасного суспільства, діяти громадсько і соціально відповідально та з почуттям поваги до оточуючих.

ЗК 9. Здатність зберігати особисте фізичне та психічне здоров'я, вести здоровий спосіб життя, керувати власними емоційними станами; конструктивно та безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу, використовувати рухову активність для відпочинку.

Спеціальні(фахові)компетентності.

Ф К 3. Здатність здійснювати цілепокладання та проектування процесів навчання і виховання учнів з урахуванням їх індивідуальних особливостей, освітніх потреб і можливостей, застосовувати під час організації навчально-виховного процесу ефективні методики й технології.

ФК 6. Здатність до формування колективу учнів; знаходження ефективних шляхів мотивації їх до саморозвитку, спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них.

ФК 7. Здатність до здійснення професійної діяльності з дотриманням вимог безпеки життєдіяльності і законодавства щодо охорони життя і здоров'я учнів (зокрема з особливими освітніми потребами); використання під час освітнього процесу здоров'язбережувальних технологій.

ФК 8. Здатність до здійснення рівноправної та особистісно-зорієнтованої взаємодії з учнями в освітньому процесі, залучення батьків до освітнього процесу на засадах партнерства.

Програмні компетентності.

ПК 7. Знання наукових основ історії та методики її навчання, організації процесу пізнання та виховання учнів *різних* вікових категорій.

ПК 8. Знання змісту та завдань організації допрофільної підготовки учнів.

Програмні результати навчання

РН 1. Відтворювати основні концепції та принципи (РН), спільні для всіх предметних педагогіки й психології, сучасних освітніх технологій; спеціальностей враховувати в освітньому процесі закономірності розвитку, вікові та інші індивідуальні особливості учнів.

РН 2. Демонструвати вміння навчати учнів державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички засобами навчального предмета та інтегрованого навчання.

РН 3. Називати й аналізувати методи цілепокладання, планування та проєктування процесів навчання і виховання учнів на основі компетентнісного підходу до формування історичної пам'яті з урахуванням їх освітніх потреб; класифікувати форми, методи й засоби навчання предмета в закладах загальної середньої освіти.

РН 4. Здійснювати добір і застосовувати сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей учнів; критично оцінювати результати їх навчання та ефективність уроку.

РН 5. Вибирати відповідні форми та методи виховання учнів на уроках і в позакласній роботі; аналізувати динаміку особистісного розвитку учнів, визначати ефективні шляхи їх мотивації до саморозвитку та спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них.

РН 6. Називати й пояснювати принципи проєктування психологічно безпечного й комфортного освітнього середовища з дотриманням вимог законодавства щодо охорони життя й здоров'я учнів (зокрема з особливими освітніми потребами), технології здоров'язбереження під час освітнього процесу, способи запобігання та протидії булінгу і налагодження ефективної співпраці з учнями та їх батьками.

РН 7. Демонструвати знання основ фундаментальних наук (відповідно до предметної спеціальності), оперувати базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності.

РН 8. Генерувати обґрунтовані думки в галузі професійних знань як для фахівців, так і для широкого загалу державною та іноземною мовами.

РН 11. Виявляти навички роботи в команді, адаптації та дії у новій ситуації, пояснювати необхідність забезпечення рівних можливостей і дотримання тендерного паритету у професійній діяльності.

РН 12. Аналізувати власну педагогічну діяльність та її результати, здійснювати об'єктивну самооцінку і самокорекцію своїх професійних якостей.

РН 13. Демонструвати знання основних положень нормативно-правових документів щодо професійної діяльності, обґрунтовувати необхідність використання інструментів демократичної правової держави у професійній та громадській діяльності та прийняття рішень на засадах поваги до прав і свобод людини в Україні.

ПРН 7. Знати зміст шкільних курсів історії, проєктувати й здійснювати навчальний процес, обирати оптимальні компетентнісно орієнтовані методики навчання, уміти оцінювати та відстежувати динаміку особистісного розвитку учня/учениці.

ПРН 8. Володіти здатністю до інтелектуального і творчого потенціалу середньої освіти засобами змісту предметних галузей та курсів за вибором.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин	
лекції	Денна	Заочна
	24	12
семінарські, практичні заняття	36	8
самостійна робота	120	160

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативна / вибіркова
2,3	014.03 Середня освіта (за предметними спеціальностями)	2	нормативна

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість годин					
	лекції		практичні заняття		сам. роб	
Модуль I	ден на	з.ф. н.	денн а	з.ф .н.	денн а	з.ф.н.
Загальні питання психології						

Тема 1. Предмет і завдання психології. Місце психології в системі наук. Основні галузі психології. Етапи історичного поступу психології.	2	2	2	2	10	10
Тема 2. Особистість у діяльності і спілкуванні Поняття про особистість, індивід, індивідуальність. Структура особистості. Активність особистості та її джерела.	2		2		10	20
Тема 3. Соціальні групи. Поняття про групи. Міжособистісні стосунки у групі. Психологічна сумісність і конфлікт у міжособистісних стосунках.	2		2		10	20
Тема 4. Психічні процеси та стани. Відчуття. Сприймання. Мислення. Уява Пам'ять. Емоції і почуття. Воля.	2	2	4		10	10
Тема 5. Індивідуально-психологічні особливості Поняття про темперамент. Фізіологічне підґрунття темпераменту. Психологічна характеристика типів темпераменту. Характер.	2	2	4	2	10	10
Тема 6. Психологічні виміри здібностей: взаємозв'язок між типами і рівнями прояву. Поняття про здібності. Види здібностей. Рівні прояву здібностей.	2		2		10	10
Модуль II						
Психічний розвиток людини на різних вікових етапах життя						
Тема 1. Загальні питання вікової психології. Вікова психологія та її становлення як науки. Основні проблеми, які розглядаються у рамках вікової психології. Структура, функції і завдання вікової психології. Методи вікової психології. Вікова періодизація психічного розвитку людини.	2	2	2		10	10
Тема 2. Психологія дитинства. Зародження психіки дитини у пренатальному періоді. Особливості розвитку новонародженого та немовляти. Психологічні особливості дітей раннього віку. Психологічний і особистісний	2	2	4		10	20

розвиток дитини в дошкільному віці. Психологія молодшого школяра.						
Тема 3. Психологія підліткового віку. Криза підліткового віку. Розвиток самооцінки в підлітковому віці. Особливості фізичної активності особистості у підлітковому віці. Агресивність і конфліктність підлітків. Особливості розвитку особистості у період ранньої дорослості. Особливості когнітивного розвитку особистості у період ранньої дорослості. Емоції та мотиви особистості у період ранньої дорослості.	2		2	2	10	10
Модуль III						
Професійна діяльність учителя. Психологія навчання і виховання особистості.						
Тема 4. Психологія учбової діяльності. Загальна характеристика навчальної діяльності. Структура навчальної діяльності. Мотиваційний та операційний компоненти навчальної діяльності. Контроль і самоконтроль у структурі навчальної діяльності. Самостійна навчальна діяльність. Змістовний компонент навчальної діяльності. Формування і розвиток навичок.	2		4		10	20
Тема 5. Психологія навчання і виховання особистості. Загальна характеристика процесу навчання і виховання. Психологічна теорія інтелекту Говарда Гарднера та її вплив на навчання та розвиток дітей у контексті вікової та педагогічної психології. Основні типи інтелектуальної обдарованості, визначені Г. Гарднером.	2	2	2		10	10
Тема 6. Професійна діяльність вчителя. Психологічні особливості встановлення конструктивної взаємодії учасників освітнього процесу. Поняття «взаємодія», основні характеристики педагогічної взаємодії. Стратегії конструктивної педагогічної взаємодії Томаса Гордона.	2		4	2	10	10
	24	12	36	8	120	160
7. Система оцінювання навчальної дисципліни						

Загальна система
оцінювання навчальної
дисципліни

Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Оцінка за іспит	Оцінка в національній шкалі	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за залік
90-100	відмінно	5	A	зараховано
80-89	добре	4	B	
70-79			C	
60-69	задовільно	3	D	
50-59			E	
26-49	незадовільно (з можливістю повторного складання)			
1-25	незадовільно			

Структура розподілу балів у ході аудиторно-самостійної роботи студентів:

30 балів – (поточна робота) усні та письмові відповіді на семінарських заняттях. Підсумковий бал за семінарські заняття та самостійну роботу (5 балів) визначається на основі вирахування середнього арифметичного із всіх усних оцінок;

5 балів – контроль самостійної роботи

15 балів – індивідуальна (самостійна) робота студентів 10 б. – написання і оформлення реферату, 5 б. – презентація у форматі PowerPoint на визначену тему.

50 балів – підсумковий контроль (екзамен), тестові завдання.

Здобувач освіти може отримати додаткові бали за результати неформальної освіти як результати навчання з навчальної дисципліни, що відображають зміст окремих тем (але не більше 10 балів) відповідно до Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника (<http://surl.li/vvwxlh>).

Вимоги до письмової
роботи

Написання письмової екзаменаційної (контрольної) роботи є обов'язковим для виставлення підсумкової оцінки. У випадку, якщо студент не написав екзаменаційну (контрольну) роботу, він вважається таким, що не виконав усіх видів робіт, що передбачаються з даної дисципліни.

Структура оцінювання відповідей на розгорнуті запитання:

25-1– відповідь складається із 1–2 речень, містить узагальнюючу інформацію про психологічні факти.

49-26 – відповідь не структурована, вступ і висновок відсутні. Студент демонструє знання окремих психологічних фактів, теорій або концепцій, але допускає значні помилки або неточності. Відсутня чітка логіка викладу, а також пояснення понять і термінів. Узагальнення відсутні або фрагментарні.

69-50 – відповідь містить основну частину, але не має вираженого вступу або висновку. Студент розкриває тему на базовому рівні, з пробілами та неточностями. Знання психологічних теорій, постатей, експериментальних фактів на задовільному рівні. Володіє основними поняттями, термінами, але робить помилки у

	<p>їх застосуванні. Узагальнення слабкі або не повні.</p> <p>89-70 – відповідь структурована, містить вступ або висновок. Студент розкриває психологічний процес чи теорію, з помітними пробілами або неточностями. Демонструє знання важливих психологічних теорій, постатей та досліджень, проте допускає окремі помилки. Володіє базовими термінами та поняттями, але застосовує їх не завжди коректно. Узагальнення фрагментарні, студент розуміє основні аспекти теми.</p> <p>100-90– відповідь детально структурована, містить вступ, основну частину та висновок. Студент повноцінно розкриває психологічний процес чи теорію, демонструє глибокі знання. Відповідь вміщує аналіз психологічних фактів, постатей, концепцій, а також узагальнення та висновки. Студент на високому рівні володіє термінами, поняттями, та може застосовувати їх у контексті теми. Показує здатність до критичного аналізу літератури, робить висновки на основі наукових джерел.</p> <p>Вимоги до презентації по індивідуальній (самостійній) роботі: мінімальний обсяг – 20 слайдів; візуалізований характер, гармонійне поєднання зображень та тексту, наявність самостійно підготовлених схем і таблиць; всі елементи презентації мають бути підготовлені студентом самостійно, із дотриманням вимог академічної доброчесності. Індивідуальний проект – це письмовий виклад ідей опрацьованої літератури з теми, є результатом наукового дослідження, що написаний на основі критичного аналізу літератури, матеріалів інтернету та інших джерел, яке опрацьовує студент (ка).</p>
Семінарські /практичні заняття	Максимальна оцінка – 30 балів.
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання 50 % завдань
Підсумковий контроль	Форма контролю – екзамен Форма здачі – комбінована (усна, письмова).
7. Політика навчальної дисципліни	
<p>1. <i>Письмові завдання</i> виконуються у формі контрольної тестової роботи.</p> <p>2. <i>Академічна доброчесність</i>. Принципи академічної доброчесності лежать в основі викладання та взаємодії зі студентами. Ця підготовка базується на Кодексі честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, Положенні про Комісію з етики та академічної доброчесності, а також Положенні про запобігання академічному плагіату в університеті. Ознайомитися з цими документами можна за посиланням: https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату.</p> <p>3. <i>Відвідування занять</i>. Пропуски практичних занять студент повинен відпрацювати згідно з «Порядком організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника», внесеним змінами від 19 травня 2023 р. (Наказ № 309).</p> <p>4. <i>Контроль знань</i> здобувачів регламентується «Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя</p>	

Стефаника» і «Порядком організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника», введеного в дію наказом ректора № 447 від 24 липня 2015 р.; із внесеними змінами наказом ректора № 309 від 19 травня 2023 р. <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2023/05/organizatsia-osvitnjogo-protsesu.pdf>

5. Результати *неформальної освіти* зараховуються на основі «Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника», доступного за посиланням: <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/neformalna-osvita.pdf>

8. Рекомендована література

Основні нормативно-правові документи:

1. Закон України «Про освіту» (у редакції від 01.01.2021) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 01.08.2024).
2. Концепція розвитку педагогічної освіти. МОН України Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.07.2018 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> (дата звернення: 01.12.2024).
3. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://univd.edu.ua/index.php?id=99&lan=ukr>.
4. Положення про запобігання академічному плагіату в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату> (дата звернення: 01.12.2024).

Основна

1. Бедлінський О. І. Проблема періодизації підліткового віку в сучасному суспільстві. Практична психологія та соціальна робота. 2, 2011. С.49-54. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/716/1/ПРОБЛЕМА%20ПЕРІОДИЗАЦІЇ%20ПІДЛІТКОВОГО.pdf> (дата звернення: 01.08.2024).
2. Видра О.Г. Вікова та педагогічна психологія. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 112с.
3. Загальна психологія: навч. посіб. / О.П.Сергеєнкова, О. А. Столярчук, О. П. Коханова, О. В. Пасєка К., Центр учбової літератури, 2012. 296 с.
4. Загальна психологія. Теоретико-методологічні основи науки [Електронний ресурс]: Навч. посіб. / О. В. Ловка, Л. Л. Борисенко, Л. А. Колесніченко, Л. В. Музичко, А. В. Тімакова, Д. Г. Лавриненко / За заг. ред. О. В. Ловкої. К.: КНЕУ, 2019. 390, [2]

5. Москалець В. П. Загальна психологія: підручник. Київ: Ліра-К, 2020. 564 с.
6. Москалець В. П. Зоопсихологія та порівняльна психологія: підручник. Вид. 2, перероб., доп. Київ: Ліра-К, 2020. 225 с. С. 42-47; 54-62; 101-115; 133-151.
7. Москалець В. П. Психологія особистості: підручник. Вид. 2-ге, перероб., доп. Київ-Івано-Франківськ: «Нова Зоря», 2020. 436 с.
8. Москалець В. П. Психологія особистості: підручник. Вид. 3-ге, перероб., доп. Київ: Ліра-К, 2020. 364 с.
9. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти. Затверджені Наказ Міністерства освіти і науки України від 01.06.2017 р. № 600 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 30.04.2020 р. № 584. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/naukovo-metodychna_rada/2020-metod-rekomendacziyi.docx (дата звернення: 01.08.2024).
10. Поліщук В. М. Вікові кризи в підлітковому і юнацькому віці: базові симптомокомплекси: монографія. Суми. *Університетська книга*. 2018. 477 с.
11. Поліщук В.М. Вікова періодизація та вікова класифікація. Науковий вісник Харківського університету. Серія Психологічні науки. 2017.(2). С.103-108. [Електронний ресурс]. Режим доступу: [nvkhr_2017_1\(2\)_21.pdf](nvkhr_2017_1(2)_21.pdf) (дата звернення: 01.08.2024).
12. Савчин М. В Василенко Л.П. Вікова психологія: навч. посіб. 3-тє вид, перероб., допов. Київ. *Академія*. 2017. 366с.
13. Павелків Р.В. Вікова психологія. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://textbook.com.ua/psihologiya/1473452495/s-3?page=1> (Дата звернення 01.09.2024).

Допоміжна:

1. Isaieva, S., Leshchenko, M., Sulaieva, N. (2019). Implementation of Thomas Gordon's Communicative Pedagogy in Ukrainian Educational Realities. *Advanced education, Special Issue 11*, 40–45.
2. Коць М. О., Ятчук Т. М. Специфіка діагностики особистісної сфери підлітків з особливими освітніми потребами. Психологія: реальність і перспективи: збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. Вип. 12. Упоряд. Р.В. Павелків, Н.В. Корчакова; ред.кол.: Р.В. Павелків, В.І. Безлюдна, Н.В. Корчакова. Рівне : РДГУ, 2019. С. 120-127.
3. Хімчук Л.І. Дидактичні аспекти формування «образу-Я» сучасного вчителя та його компетентності з проектування успішного професійного майбутнього. «Перспективи та інновації науки» (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина») № 5(5) 2021.
4. Хімчук Л.І. Дидактична система формування базових компетентностей у майбутніх учителів початкової школи: дис...док.пед.наук:13.00.09/ Хімчук Ліліана Іванівна. Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2020. 446с
5. Katie Davis, Joanna Christodoulou, Scott Seider, and Howard Gardner. The Theory of Multiple Intelligences [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/317388610_The_Theory_of_Multiple_Intelligences/link/59385ed10f7e9b32b7f71dcf/download

Інформаційні ресурси:

- 1.Наукова електронна бібліотека. (Книги, підручники, дисертації, автореферати.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/portal> (дата звернення: 01.08.2024).
- 2.Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua> (дата звернення: 01.08.2024).
- 3.Наукова бібліотека Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Режим доступу: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://lib.pnu.edu.ua/> (дата звернення: 01.08.2024).

Викладач,
доктор педагогічних наук,
професор кафедри психології розвитку

Ліліана ХІМЧУК